

Тема уроку: Напад Німеччини на Радянський Союз.
Події Другої світової війни 1941–1942 рр.

Стікер 3. Тактика «випаленої землі»

ІНФОРМАЦІЯ 1. Оборона Києва

7 липня 1941 року розпочалася оборона Києва, яка тривала 72 дні. Для будівництва укріплень щодня мобілізували 160 тис. осіб, за допомогою яких навколо Києва додатково звели протитанкові рови, побудували нові дзоти та укріплення.

3–8 серпня 1941 р. німецькі війська оточили 6-у і 12-ту радянські армії біля м. Умань і розгромили їх. У полон потрапило 102 тис. червоноармійців і командирів.

16 серпня 1941 р. вийшов наказ Ставки Верховного Головнокомандування Червоної армії № 270, у якому полонених командирів і червоноармійці прирівнювали до «злісних дезертирів», а їхні родини мали репресувати.

За наказом А. Гітлера, частину військ групи армій «Центр», що наступала на московському напрямку, повернули на Київ. Німецькі танкові частини форсували Дніпро на півдні та півночі від міста. Над арміями, що обороняли Київ, нависла загроза оточення.

Командування Південно-Західного фронту звернулося у Ставку Верховного Головнокомандування за дозволом відвести війська. Проте Й. Сталін такого дозволу не дав. Коли 17 вересня 1941 р. поступив наказ на відхід з Києва, німецькі війська вже замкнули кільце оточення у районі м. Лохвиця на Полтавщині. У вороже оточення потрапило до 665 тис. осіб Південно-Західного фронту.

Під час виходу з оточення 20–22 вересня на Полтавщині загинули члени штабу фронту, у т.ч. генерал-полковник М. Кирпонос, член військової ради М. Бурмистенко, начальник штабу генерал-майор В. Тупиков.

Оборона Києва 1941 р. була найбільшою і найважливішою серед інших оборонних боїв в Україні. Відтягнувши 17 дивізій вермахту вона суттєво вплинула на зрив гітлерівського блицкригу та затримала наступ ворога на московському стратегічному напрямі.

ДЖЕРЕЛО 1. Телеграма Й. Сталіна керівнику КП(б)У М. Хрущову, 11 липня 1941 року

«Попереджаю Вас, що коли зробите хоча би крок для виведення військ на лівий берег Дніпра, а не будете до останньої можливості захищати укріп-районв на правому березні Дніпра, вас усіх буде жорстоко покарано як боягузів і дезертирів»

ІНФОРМАЦІЯ 2. Оборона Одеси

Після поразки Південного фронту румунсько-німецькі війська взяли в облогу Одесу. Проте швидко захопити місто не вдалося. Штурми не приносили успіху. Рішення про припинення оборони було прийняте у зв'язку з проривом німецьких військ у Крим.

Радянські війська, що протягом 72 днів обороняли місто, стримували значні сили німецько-румунських військ, завдавши їм значних втрат. Оборона міста давала можливість Чорноморському флоту впродовж другої половини 1941 року контролювати всю акваторію Чорного моря, загрожуючи узбережжю Румунії та її нафтовим родовищам.

ІНФОРМАЦІЯ 3. Битва за Ленінград

На початку липня 1941 р. німецькі війська групи армії «Північ» вийшли на да-лекі підступи до міста. З липня по 10 серпня 1941 р. розгорілися бої на Лужському оборонному рубежі. Прорвавши його, 25 серпня німецькі війська вийшли на підступи до міста, проте оволодіти ним не змогли. 8 серпня німецькі війська вийшли до Ладозького озера, взявши місто в облогу. У цей же час фінська армія підійшла до міста з Півночі. Відмовившись від штурму міста, німецьке командування вирішило удушити

його безперервними обстрілами і блокадою. Блокада тривала 900 днів, жертвами якої стало 800 тис. мешканців міста, більшість з яких загинула від голоду і холоду. Щоб рятувати місто, з 22 листопада 1941 р. по льоду Ладозького озера була налагоджена «дорога життя», згодом по дну озера було прокладено електричний кабель і нафтопровід. Спроба німецького командування створити подвійне кільце облоги була зірвана військами Волховського фронту (серпень-вересень 1942 р.).

12–18 січня 1943 р. в результаті операції «Іскра» було прорвано блокаду Ленінграда, а 14–27 січня 1944 р. облогу міста було знято.

Група армії «Північ» не виконала свого стратегічного завдання зі захоплення міста. Оборона міста прикувала до себе значні сили німецьких військ. Вдалось врятувати від остаточного знищення Балтійський флот СРСР.

ІНФОРМАЦІЯ 4. Оборона Севастополя

У жовтні 1941 р. німецькі війська увірвалися в Крим. Навколо Севастополя були оборонні споруди, які дозволяли захищати місто з моря і з суші. Три лінії оборони дозволили витримати декілька масованих штурмів німецько-румунських військ. Незважаючи на відсутність тилових районів, певний період Чорноморський флот частково забезпечував захисників міста.

У квітні 1942 р. на Керченському півострові радянські частини, що готувалися перейти у наступ для деблокування Севастополя, зазнали раптового удару німецьких військ під командуванням Манштейна. Втрати Червоної армії перевищували 200 тис. чол. Німецькі війська взяли Керч, а залишки оточених радянських частин ще довго вели боротьбу в Аджимушкайських каменоломнях. Після поразки радянських військ на Керченському півострові командування обороною Севастополя зрадило захисників і фактично втекло, залишивши напризволяще близько 100 000 воїнів. На тривалий час оборона Севастополя прикула значні сили німецьких військ, завдавши їм суттєвих втрат. Були зірвані плани щодо знищення Чорноморського флоту.

Таблиця 1.

Місця найбільших «котлів» і кількість радянських військовополонених (за німецькими даними)

Дата	Місто	Кількість радянських полонених
Літо, 1941	Умань	103 000
Вересень, 1941	Київ	665 000
Осінь, 1941	Маріуполь (с. Чернігівка)	50 000
Весна, 1942	Харків	227 000
Весна, 1942	Керч	180 000
Літо, 1942	Севастополь	100 000